

Bokanmälningar

Michael Ellman: **Socialist Planning**

För den som studerar socialistiska ekonomier torde professor Ellman i första hand vara känd för sitt arbete *Soviet Planning Today*. Nu har han kommit ut med ett nytt arbete i genren, *Socialist Planning* (Cambridge University Press, Cambridge 1979, xviii + 300 s, ca 150 kr (inb) ca 50 kr (paperback)). Den förra boken behandlar framför allt metoder för optimal planering på en tekniskt rätt avancerad och abstrakt nivå, medan den senare boken däremot utgör en brett upplagd beskrivning av de erfarenheter man vunnit om den ekonomiska planeringen i socialistiska stater – främst på basis av resultat från Sovjetunionen och Kina. Författaren fäster stor uppmärksamhet vid de institutionella förhållandena och deras utveckling. Ellman låter också förstå att han tar marxistiska idéer på allvar, men såvitt en i marxismens ekonomi mindre bevandrad läsare kan bedöma ingår inga på marxistisk teori baserade analyser av socialistiska planekonomier. Snarast studerar författaren ideologiskt betingade motiv för olika lösningar av ekonomins organisation och ekonomisk politik i socialistiska stater.

Det synbarligen fruktbara med professor Ellmans angreppssätt är att hans studium inte kategoriseras på basis av planeringshorisonten (1-årsplaner, 5-årsplaner osv), utan han inriktar sig på olika planområden: jordbruk, investeringar, arbetskraft, inkomst, konsumtion och internationell handel. Sålunda kan man

följa utvecklingen under längre perioder, vilket gör att de erfarenheter man vunnit synnerligen klart framträder. I *Socialist Planning* ingår även ett par kapitel där tillämpade planeringsmetoder skärskådas och problem med planstyrning och planfullföljning penetreras. Boken avslutas med en analys av socialistiska ekonomiers effektivitet, varvid intressanta jämförelser med kapitalistiska ekonomier anställs.

Ellmans arbete bygger framför allt på material hämtat från statistiken över utvecklingen i Sovjetunionen och Kina samt på de erfarenheter man vunnit i dessa länder. Uppläggningsen av analysen är sådan att olikheter vad beträffar grundläggande idéer, organisering av planeringen, planeringsmetoder osv demonstrativt framträder. Med särskild skicklighet lyckas författaren utpeka dessa socialistiska planekonomiers speciella problem och analysera deras orsaker och innebörd för ekonomins funktion. Hans sätt att dra jämförelser med analoga problem i kapitalistiska ekonomier och blandekonomier, och att framhäva de fundamentala skillnaderna i problematiken, är tacknämligt. Sådillvida utgör *Socialist Planning* en komparativ studie både i olika socialistiska system och i socialistiska och kapitalistiska ekonomier (blandekonomier). En styrka i professor Ellmans framställning är att han intar en sunt kritisk inställning till sitt objekt, de socialistiska ekonomierna, trots att han synbarligen hyser en principiell sympati för dem. Ellmans kritiska inställning framträder synnerligen klart i de avsnitt i vilka han påvisar planeringens svagheter och problem samt analy-

serar orsaker till slöseri och misshushållning i de socialistiska allokeringssystemen.

I det inledande kapitlet, som behandlar behov av planering, har professor Ellman enligt mitt tycke lyckats mindre bra. Författaren låter antyda att decentraliserade ekonomier, styrda av Adam Smiths "osynliga hand", med lätthet hamnar i situationer som inte är paretooptimala. Denna argumentering stöder Ellman på det från spelteorin kända fallet "Fångarnas dilemma" (ett spel utan samarbete). I detta spel handlar rationella individer på ett sätt som ger ett icke paretooptimalt utfall, vilket för *båda* individerna är sämre än det utfall de skulle uppnå i fall de fattade sina beslut i samförstånd. Professor Ellman havdar att man i situationer som "Fångarnas dilemma" behöver en central myndighet som påtvingar individerna ett beslut, vilket ger ett för dem båda bättre utfall än vad de kan uppnå med isolerat fattade beslut. Om en decentraliserad av marknader styrd ekonomi låter sig adekvat beskrivas av spel som "Fångarnas dilemma" är dock tveklöst; åtminstone kan en konkurrensmarknad knappast betraktas på det-

ta vis. Det verkar som om Ellmans argumentering på denna punkt skulle vara något långsökt och artificiell.

Som ett allmänt omdöme kan man säga att professor Ellman lyckats skriva en synneligen informativ bok. Framställningen är på en tekniskt relativt okomplicerad nivå, så att analysernas ekonomiska substans tydligt trader i förgrunden. Boken kan rekommenderas såväl för fackekonomer som för studenter och en intresserad allmänhet. För att få en god behållning av läsningen krävs dock kunskaper i ekonomisk teori på ettbetygsnivån. *Socialist Planning* torde med fördel även kunna användas som lärobok i grundutbildningen, men på kurser med tonvikten på resursallokeringsproblem får man nog lov att komplettera den med ytterligare teoretiskt material om optimalitetsproblemen i en socialistisk ekonomi. För den som vill tränga vidare och djupare i frågor rörande socialistiska planekonomier utgör den omfattande bibliografin i Ellmans arbete en verklig guldgruva.

Pollic Pecca A. Luukkainen
Uppsala universitet